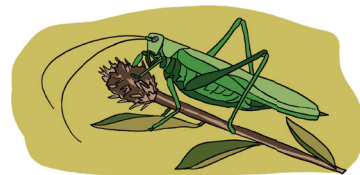
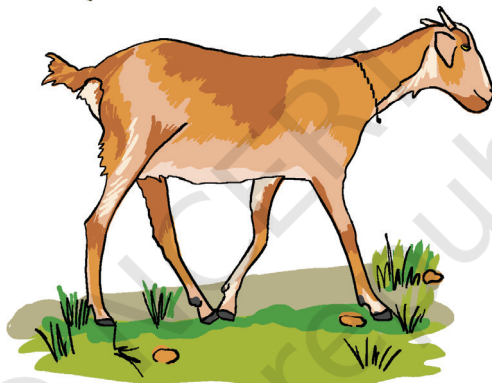
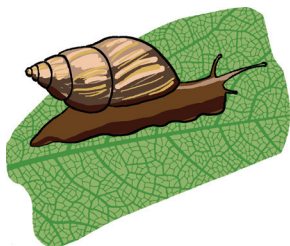

0335CH06

सामंजस्याने जगणे

चर्चा करा

- यापैकी कोणतेही प्राणी, पक्षी, कीटक आणि वनस्पती आपल्या घरात आपल्यासोबत राहतात का?
- तुम्ही आणि तुमचे कुटुंब त्यांची काळजी घेता का?

शोधा

- पान 72 वर दिलेल्या चित्रात नसलेले असे प्राणी, पक्षी आणि कीटक आहेत का?
- त्यांची नावे शोधून खाली दिलेल्या तक्त्यात लिहिण्याचा प्रयत्न करा. एक उदाहरण तुमच्यासाठी केले आहे.

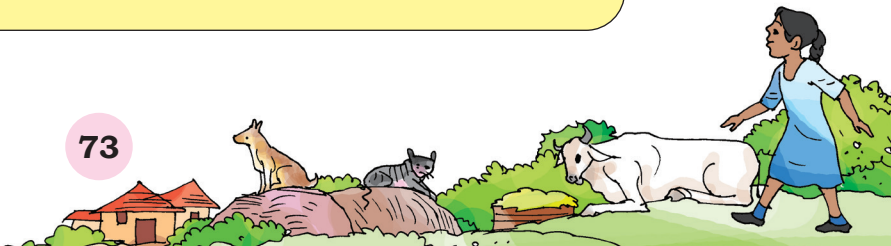
प्राण्यांचे नाव	जिथे तुम्ही त्यांना पाहिलं आहे
माकड	वृक्ष

आम्ही काही प्राणी आणि झाडे आपल्या घरात आणतो. काही वेळा ते स्वतःहून तिथे राहायला लागतात. कधी आम्ही त्यांच्यासोबत आनंदाने राहतो, तर कधी त्यांना घरात पाहायला आपल्याला आवडत नाही.

- तुमच्या कुटुंबातील मोठ्यांशी चर्चा करा की, ते लहान असताना कोणते प्राणी आणि झाडे त्यांनी घरी ठेवली होती.

शिक्षकांसाठी सूचना:

सर्व मुलांकडून माहिती गोळा करा, यादीचा सारांश तयार करा आणि मुलांना त्याबद्दल बोलण्यासाठी प्रोत्साहन द्या..

चर्चा करा

जोड्यांमध्ये चर्चा करा

- तुमच्या घरी येणारे कोणते प्राणी, पक्षी आणि कीटक न बोलावता येतात?
- ते तुमच्या घरी का येतात असं तुम्हाला वाटतं?
- आपल्या घरात त्यांच्या उपस्थितीबद्दल आपल्याला कसे वाटते?
- त्यातला कोणता तुम्हाला आवडतो?
- जेव्हा आपल्याला ते आवडत नाहीत तेव्हा आपण काय करता?

आपण आपल्या घरातील काही प्राणी आणि वनस्पतींना पाणी, अन्न आणि निवारा देऊन त्यांची काळजी घेतो.

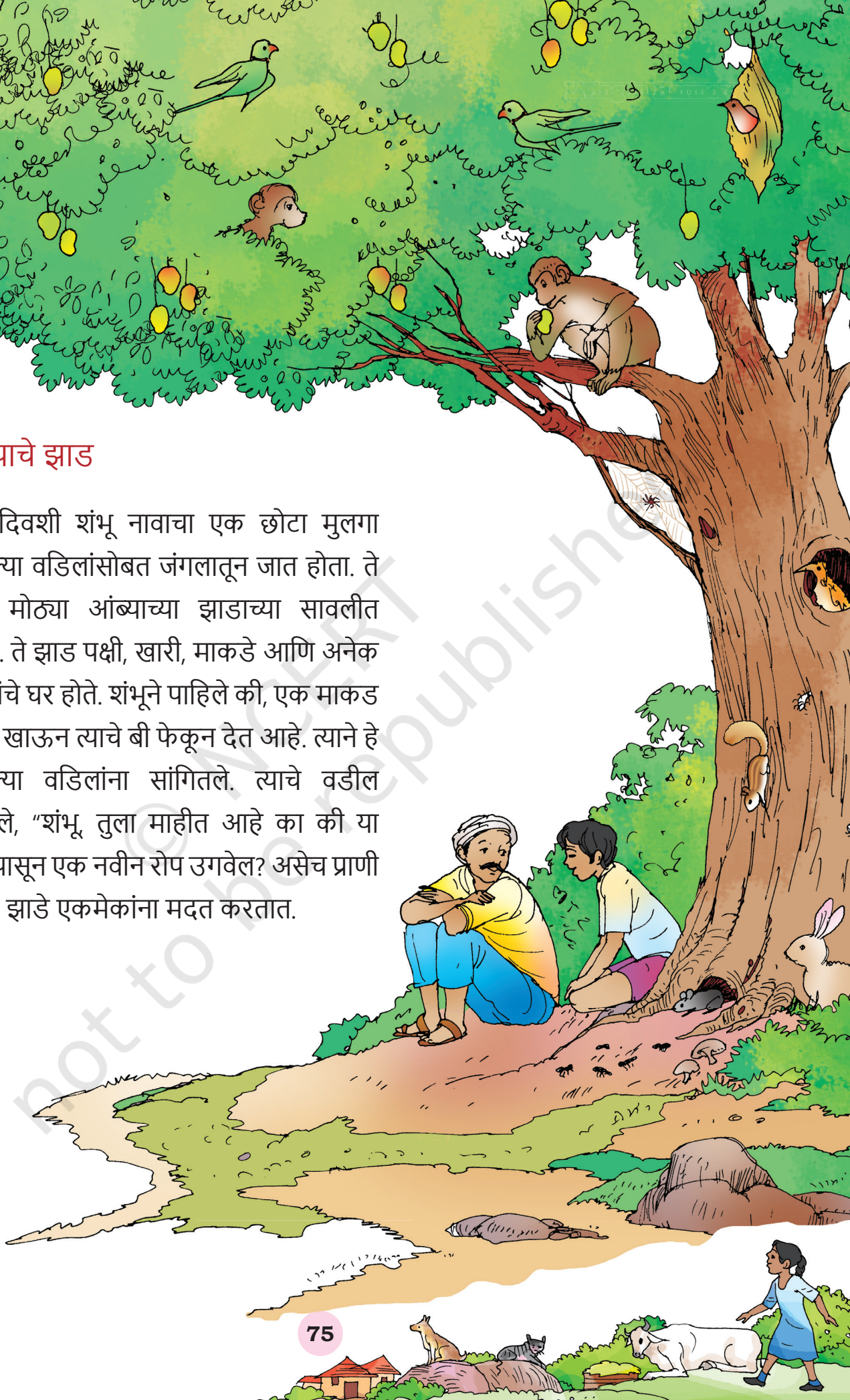
शिक्षकांसाठी सूचना:

प्राणी आवडत नसले किंवा त्यांची भीती वाटत असली, तरी त्यांना दुखावू नये, यावर भर द्या. प्राणी साधारणपणे इतरांना दुखावत नाहीत, जोपर्यंत त्यांना आपल्याकडून धोका वाटत नाही.

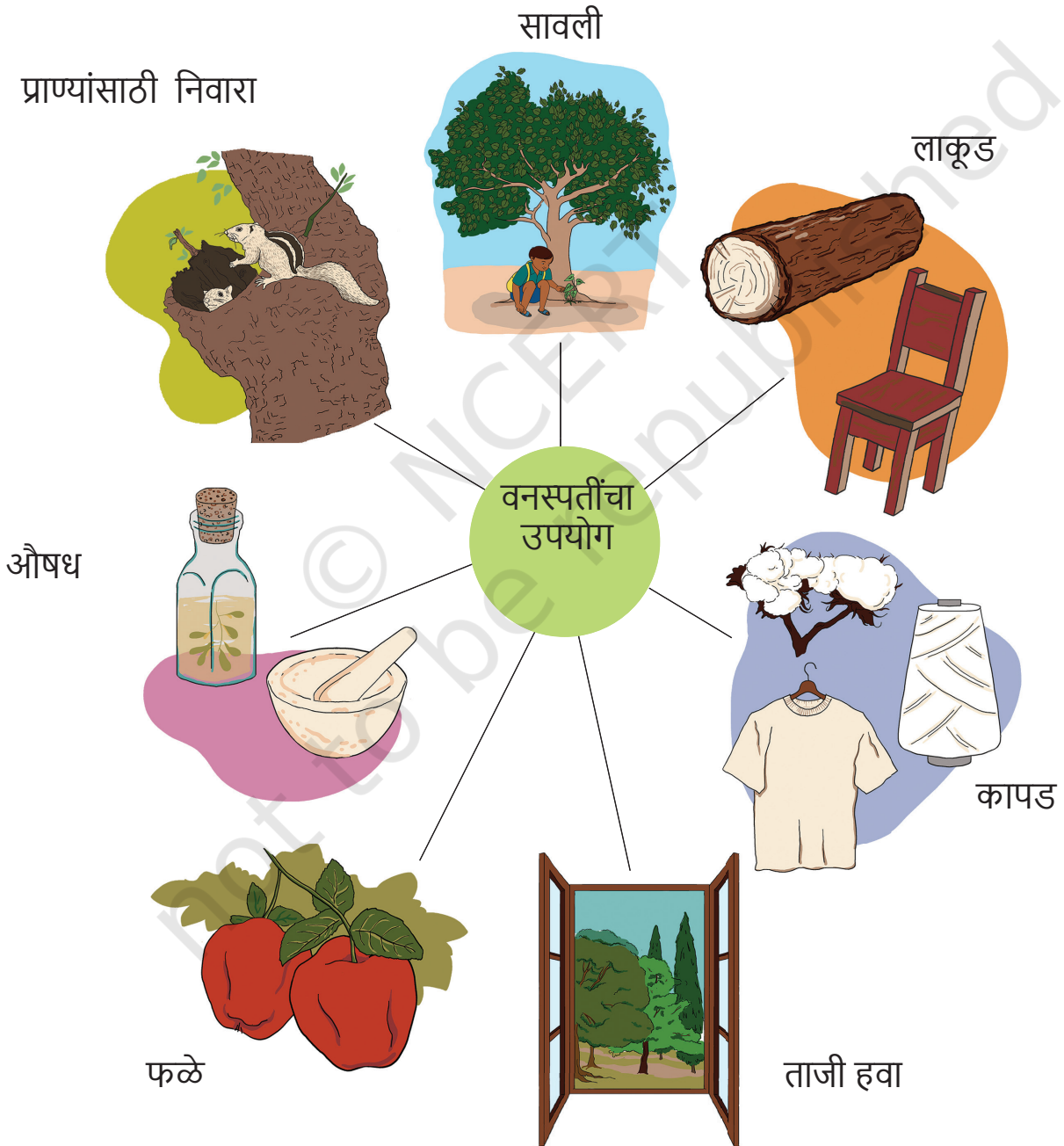
आंब्याचे झाड

एके दिवशी शंभू नावाचा एक छोटा मुलगा आपल्या वडिलांसोबत जंगलातून जात होता. ते एका मोठ्या आंब्याच्या झाडाच्या सावलीत बसले. ते झाड पक्षी, खारी, माकडे आणि अनेक प्राण्यांचे घर होते. शंभूने पाहिले की, एक माकड आंबा खाऊन त्याचे बी फेकून देत आहे. त्याने हे आपल्या वडिलांना सांगितले. त्याचे वडील म्हणाले, "शंभू, तुला माहीत आहे का की या बियापासून एक नवीन रोप उगवेल? असेच प्राणी आणि झाडे एकमेकांना मदत करतात.

शंभू झाडावरून पडलेला आंबा उचलण्यासाठी धावला. तो म्हणाला, "हे बघा! मलाही आंबा मिळाला आहे." शंभूचे वडील सांगतात, "फक्त फळेच नाही तर भाज्या आणि इतर अनेक गोष्टी आम्हाला वनस्पतींपासून मिळतात."

"अरे हो, मला आता आठवतंय की तू मला हे आधी सांगितलं होतंस. आम्हाला झाडांपासून औषधे, कपड्यांसाठी फायबर आणि घरासाठी लाकूड मिळते."

चर्चा करा

- आपण वनस्पती आणि प्राण्यांवर कसे अवलंबून आहोत?
- वनस्पती प्राण्यांना कशी मदत करतात?
- प्राणी वनस्पतींना कशी मदत करतात?
- आजूबाजूच्या वनस्पती आणि प्राण्यांची काळजी कशी घ्याल?
- प्राणी आणि वनस्पती आपल्यावर कसे अवलंबून आहेत?

तुम्हाला माहिती आहे का ?

हजारो झाडे खारींच्या योगायोगाने लावली जातात. खारी शेंगदाणे पुरतात आणि नंतर त्यांना ते कुठे लपवले आहेत, हे विसरतात. अशा प्रकारे अनेक प्राणी आणि झाडे विविध मार्गांनी समतोल आणि सुसंवाद राखतात..

आम्हाला एकमेकांची गरज आहे

जसे आपण प्राणी आणि झाडांची काळजी घेतो, त्यांना संरक्षण, अन्न आणि निवारा देतो, तसेच आपल्यालाही त्यांच्याकडून खूप काही मिळते.

उदाहरणार्थ, गायी, म्हशी आणि शेळ्यांपासून आपण दूध आणि त्यांचे प्रेमळ साथ मिळवतो. म्हणूनच आपण या प्राण्यांचा आदर करतो आणि त्यांच्याशी दयाळूपणे, काळजीपूर्वक आणि सहानुभूतीने वागतो.

प्राणी आणि झाडे एकमेकांवर अन्न आणि निवाऱ्यासाठी अवलंबून असतात. प्राणी बिया पसरवून आणि त्यांच्या विष्टेमुळे माती सुपीक करून झाडांना मदत करतात. यामुळे झाडे जवळपास आणि लांबवर पसरू शकतात. आपणही अन्न, निवारा, कपडे आणि सोबतीसाठी झाडे आणि प्राण्यांवर अवलंबून असतो.

शिक्षकांसाठी सूचना:

सर्व मुद्दे गोळा केल्यानंतर सोप्या शब्दात 'विखुरणे' आणि 'सुपीक' या शब्दांचा अर्थ सारांशित करा आणि समजावून सांगा.

क्रियाकलाप १

एखाद्या प्राण्याला ओळखा

- आजूबाजूच्या प्राण्यांचे निरीक्षण करा.
- शेळी, गाय, कुत्रा, मांजर किंवा कावळा, कबुतर, चिमणी, पोपट किंवा बदक यासारखा आपल्याला वारंवार दिसणारा कोणताही प्राणी निवडा.
- संधी मिळेल तेव्हा त्याचे बारकाईने निरीक्षण करा. त्याच्यासाठी एक वाटी पाणी आणि काही धान्यही ठेवू शकता.

लिहा

प्राणी किंवा पक्ष्याचे थोडक्यात वर्णन लिहा-

- आपण निवडलेल्या प्राणी किंवा पक्ष्याचे नाव आणि वर्णन करा.
- तुम्ही ते पहिल्यांदा कधी आणि कुठे पाहिलं?
- तो तिथे एकटाच होता की मित्रांसोबत?
- त्याच्या हालचालीचे वर्णन करा.
- काय आवाज आला?
- आपण त्याला खाताना, झोपताना, मित्रांशी बोलताना किंवा कधीकधी भांडताना पाहिले आहे का?
- त्याने असे काही केले की ज्यामुळे तुम्हाला आश्चर्य वाटले किंवा तुम्हाला हसू आले?
- आपली कहाणी आपल्या वर्गमित्रांसोबत सामायिक करा.

क्रियाकलाप २

व्यस्त, व्यस्त, व्यस्त आणि हुशार मुंग्या!

आपण ही क्रिया आपल्या वनस्पती मित्राजवळ, आपल्या वर्गात किंवा घरी करू शकता. आपल्या स्वयंपाकघरातून तीन प्रकारचे अन्न थोड्या प्रमाणात आणा:

- साखर किंवा गुळासारखा गोड;
- पापड किंवा मुरुक्कूप्रमाणे तळलेले;
- ब्रेड, चपाती, इडली, भात किंवा नाचणी सारखे उकडलेले किंवा शिजवलेले..

या तिन्ही प्रकारचे अन्न एका सरळ रेषेत जमिनीवर ठेवून त्यांच्यामध्ये

एक फूट अंतर ठेवावे.

एक अंदाज लावा

- जेवणासाठी कोण येणार?
- त्यांचा आवडता पदार्थ कोणता असेल?
- तुमच्या जेवणात मुंग्या येतील का?
- ते कुठून येतील?
- सगळ्या मुंग्या सारख्याच दिसतील का?
- ते आधी कोणत्या खाद्यपदार्थात जातील?
- जेवणात किती मुंग्या येतील?
- ते जेवणाचे काय करतील?

आपल्या वनस्पती मित्राला भेट द्या

जेव्हा आपण उदास, अस्वस्थ किंवा रागावत असाल तेव्हा आपण आपल्या वनस्पती मित्राकडे जाऊ शकता आणि आपल्याला कसे वाटत आहे याबद्दल त्याच्याशी बोलू शकता.

शिक्षकांसाठी सूचना:

लहान मुलांना झाडाशी मैत्री करण्यासाठी प्रोत्साहित केले पाहिजे. सहानुभूती विकसित करण्यासाठी ही एक अतिशय शक्तिशाली आणि प्रभावी पद्धत आहे. लहान मुलांसाठी जे अधिक राखीव आणि शांत आहेत, ही क्रिया त्यांना त्यांच्या भावना सामायिक करण्यात मदत करू शकते.

आपण आनंदी असताना आपण आपल्या वनस्पतीशी देखील बोलू शकता!

वनस्पतीशी आपल्या भावना सामायिक केल्यानंतर आपल्याला कसे वाटले?

वनस्पतींनाही आपली काळजी आणि आधाराची गरज असते. प्राण्यांचेही असेच आहे. आपण सर्व जण एकमेकांना मदत करू शकतो.

क्रियाकलाप ३

मी कोण आहे याचा अंदाज घ्या ?

जोडीने बसा. तुमच्यापैकी कोणी तरी एखाद्या प्राणी, पक्षी, कीटक किंवा झाडाच्या नावाचा विचार करेल आणि आपल्या जोडीदाराच्या कानात कुजबुजवेल. आपण ते जास्त मोठ्याने बोलणार नाही याची काळजी घ्या! आपल्या जोडीदाराला प्राणी, पक्षी किंवा कीटक यांच्याप्रमाणे वागावे लागेल आणि हालचाल करावी लागेल आणि वर्गाला त्याचा अंदाज घ्यावा लागेल! यानंतर तुम्ही भूमिका बदलू शकता.

उदाहरणार्थ:

- गोपाचा मित्र अली त्याच्या कानात 'बेडूक' कुजबुजला. गोपाने काय केलं असं तुला वाटतं?
- सुखियाचा मित्र सूर्या तिच्या कानात 'पिंपळाचे झाड' कुजबुजत म्हणाला. सुखियाने काय केलं असं तुला वाटतं?

चला चिंतन करूया

क. चर्चा करा

१. आपण वनस्पती आणि प्राण्यांवर कसे अवलंबून आहोत?
२. आपण आपल्या पर्यावरणातील वनस्पती आणि प्राण्यांची काळजी कशी घ्यावी?
३. वनस्पती आणि प्राणी आपल्यावर कसे अवलंबून असतात?

ख. लिहा

१. ही वाक्ये वनस्पती, पक्षी, प्राणी किंवा कीटकांच्या नावाने पूर्ण करा:
क. मला बघायला _____ आवडतं कारण _____

ख. _____ मला हसवते कारण _____

ग. माझ्यामैत्रिणीला _____ आवडते
कारण _____

घ. मला काळजी _____
कारण _____

२. क. आपण वर नाव घेतलेल्यांपैकी आपला आवडता प्राणी, पक्षी, कीटक किंवा वनस्पती कोणती आहे?

ख. तुम्हाला ते का आवडतं?

ग. लहानांपासून मोठ्यापर्यंत आपण पाहिलेल्या किंवा शिकलेल्या सर्व प्राणी, पक्षी, कीटक यांची नावे लिहा.

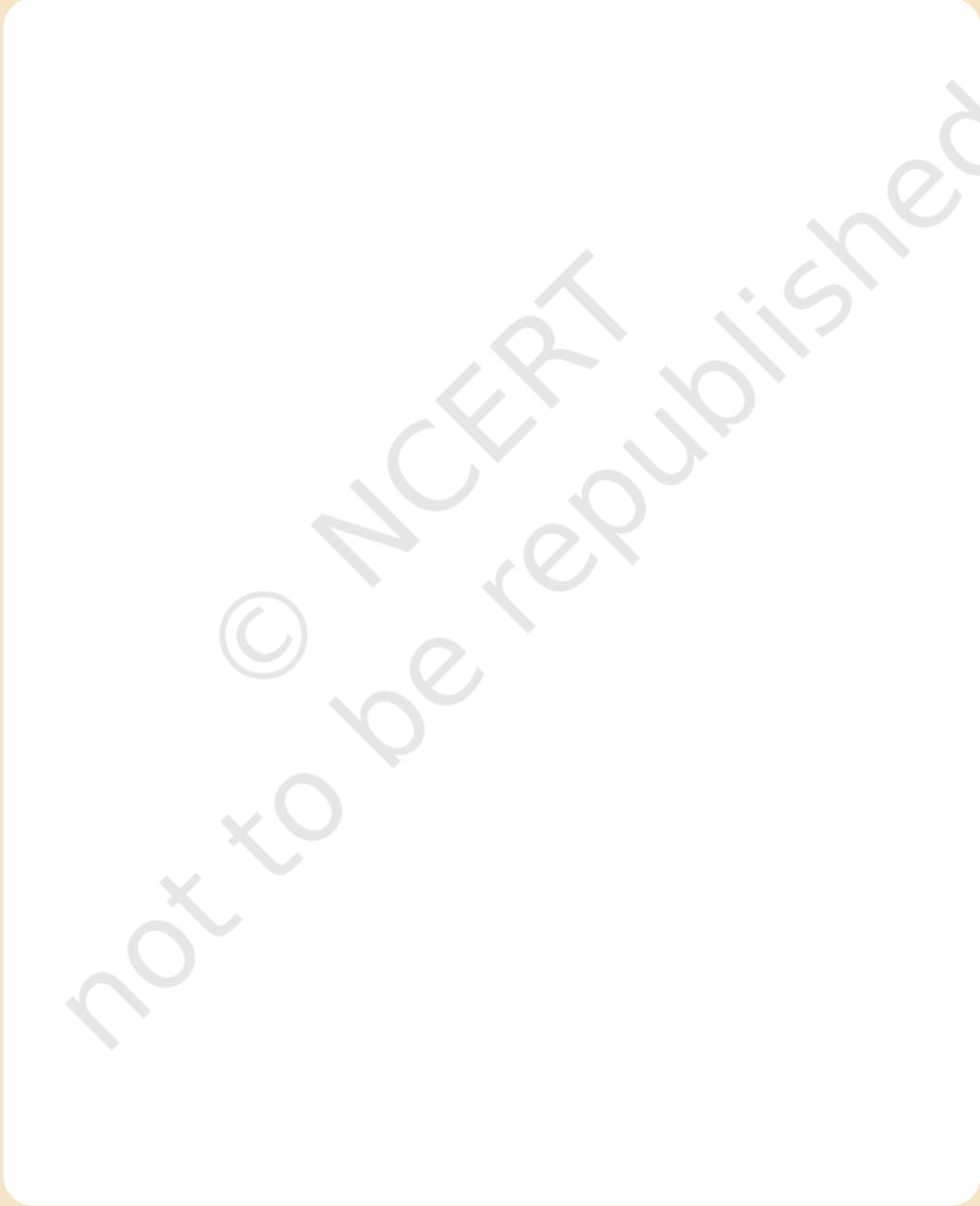

ग. चित्र काढा

१. ज्या प्राणी, पक्षी आणि कीटकांची नावे सांगा आणि काढा:

- a. दोन पाय
- c. सहा पाय

- b. चार पाय
- d. आठ पाय

तुम्हाला माहिती आहे का?

एक सत्य कथा!

ही गोष्ट तमिळनाडूमधील एका छोट्या गावाची आहे, ज्याचं नाव वाळपराई आहे. शाळेच्या वर्षभर, वाळपराईमधील वेगवेगळ्या शाळांमधील मुलं आणि शिक्षक त्यांच्या गावात येणाऱ्या पक्ष्यांचा शोध घेतात आणि त्यांची नोंद करतात.

पावसाळ्यानंतर आणि हिवाळ्यात, हे लोक विशेषतः ग्रे वॅंगटेल्स या पक्ष्यांचं स्वागत करण्याची तयारी करतात. या पक्ष्यांना तमिळमध्ये वालाट्टी कुरुवी म्हणतात.

थंड हिवाळ्यात, ग्रे वॅंगटेल्स डोंगरांमधून भारतातील उबदार भागात येतात आणि काही महिने तिथे राहतात. जेव्हा वाळपराईत पहिल्या ग्रे वॅंगटेल्स पक्ष्यांचं आगमन होतं, तेव्हा मुलं आणि शिक्षक त्यांचं स्वागत मोठ्या आनंदाने करतात. ते पक्ष्यांसाठी स्वागताचे पोस्टर्स लावतात आणि सर्वाना मिठाई वाटतात!

- तुम्हाला माहित आहे का या पक्ष्यांना वागटेल्स का म्हणतात? शोधून काढा!
- तुम्हाला कथेला शीर्षक द्यायचे आहे का?

